

Лабораторна робота № 1 з дисципліни „Інформаційні системи і технології в туристичній індустрії” для студентів 1 курсу спеціальності „Туризм”

Тема:

Ознайомлення з комп'ютером, файловою системою і програмою Norton Commander (NC) або Volkov Commander (VC).

Мета –

уміти входити в систему, створювати і знищувати каталоги, входити і виходити з каталогів, створювати і редагувати текстові файли.

План

1. Ознайомлення з правилами техніки безпеки.
2. Доступ до системи.
3. Ознайомлення з виглядом вікон програми NC.
4. Подорож по файловій системі.
5. Створення каталогів.
6. Створення текстових файлів.

Теоретичні відомості

Правила роботи у комп'ютерному класі: **не** торкайтеся систем живлення, стежте, щоб руки були сухі і чисті, **не** користуйтеся без дозволу дискетами, про несправність чи відсутність обладнання негайно повідомте викладача.

Інформаційна (комп'ютерна) система складається з апаратної частини (комп'ютера) і програмного забезпечення, яке є у файловій системі на дисках.

Доступ до системи може бути прямий або захищений паролем. За допомогою пароля захищають приватну чи корпоративну (колективну) інформацію. У захищену систему можна увійти, знаючи ідентифікаційний номер (ID) чи прізвище користувача, а також пароль (password). Пароль під час введення на екрані не висвітлюється і його слід зберігати в таємниці. Якщо під час введення номера (прізвища) чи пароля допущено помилку, процес треба повторити.

Файли призначені для зберігання програм та інших даних (текстів,

таблиць, рисунків тощо) на дисках. Файл має такі основні властивості: назву, обсяг, дату створення. Дисків може бути декілька. Диски мають назви. *Назва диска* — латинська буква і символ двокрапки, наприклад, C:, D: тощо.

Якщо файлів багато, то для ефективної роботи користувач створює каталоги файлів (у Windows вони називаються папками). Інколи кажуть, що файл поміщають у каталог, але насправді в каталог автоматично поміщається лише інформація про файли (тут повна аналогія з каталогом книжок у бібліотеці, а самі книжки є у сховищах). Де саме розміщений файл на диску, користувач не знає — про це відає FAT (таблиця розміщення файлів). Користувач повинен знати, в якому каталозі є (zareєстрований) файл.

Назви файлам та каталогам дає користувач. Назва каталогу — це зазвичай одне слово. Назва файлу може складатися з двох частин, розмежованих крапкою: самої назви файлу і назви типу файла (exe, com, bat, bak, bas, pas тощо). Назви пишуть латинськими буквами (а у Windows 95 можна писати довгі назви та ще й кирилицею). Деякі символи (наприклад, +, ., [,], ") використовувати в назвах не можна.

Клавіатура комп'ютера призначена для введення інформації: текстів та команд.

Клавіша вводу (**Enter**) призначена для запуску команд, програм і закінчення введення деякої частини інформації (абзацу тощо).

Доступ до символів верхнього регістра та великих букв дає клавіша **Shift**. Для введення великих букв є також клавіша **Caps Lock**.

Клавіші зі стрілками призначені для переміщення курсора.

Перемикачем між алфавітами є певна комбінація клавіш, наприклад, права клавіша Ctrl, **Ctrl+Shift**, **Shift+Shift** чи інша.

Найдовша клавіша робить пропуски між словами.

Алфавітно-цифрові клавіші призначені для введення команд, створення текстових файлів тощо.

Набирання і виправлення текстів *називається редагуванням*, а відповідні програми — редакторами.

Щоб вилучити щойно неправильно набраний символ, натискають на клавішу **Back space**.

Виправляють помилку так: до неправильного символу підводять курсор, витирають його клавішею **Del** і набирають потрібний символ.

Курсор можна швидко перевести на початок чи в кінець рядка, натиснувши на клавіші **Home** чи **End** відповідно.

Щоб перейти під час введення тексту на наступний рядок у найпростіших DOS-редакторах чи розділити один рядок на два або почати новий абзац, натискають на клавішу вводу.

Продовжити введення тексту у наступному рядку без створення нового абзацу можна, якщо натиснути **Shift+Enter**.

Іноколи два рядки треба з'єднати. Це виконують двома способами:

- курсор поміщають на початок другого рядка (для цього натискають **Home**) і натискають на клавішу **Back space**;
- курсор поміщають у кінець першого рядка (**End**) і натискають на клавішу **Del**.

Розглянемо програму Norton Commander (скорочено NC) версії 3.0 або 4.0, створену Пітером Нортоном. Аналогічну програму розробив Всеволод Волков з м. Києва. Вона відома як Volkov Commander (VC).

NC (VC) — це графічна оболонка, призначена для організації серфінгу (подорожування) по файловій системі та дій з елементами файлової системи: *дисками, каталогами, файлами*.

Після запуску програми-оболонки командою **nc (vc)** або за допомогою піктограми у Windows на екрані побачимо *два вікна* (інша назва — *панелі*) (рис. 2). У вікнах великими буквами зазначено *назви каталогів*, а малими — *назви файлів*. Каталог, окрім назв файлів, може містити в собі інші каталоги — *підкаталоги*.

Назва диска зазначена посередині верхньої рамки вікна. Окрім назви диска, тут відображається *повний шлях* від верхнього каталогу - *кореневого* - до *поточного*. Цей шлях складається з назв підкаталогів, розмежованих

символом бекслеш (\).

Хід роботи

1. Ознайомтеся з правилами техніки безпеки.

2. Увімкніть комп'ютер.

Якщо комп'ютер вимкнений, то увімкніть монітор і системний блок, інакше вимкніть комп'ютер і через декілька секунд увімкніть його (ці дії виконуйте з дозволу викладача). *Спостерігайте процеси тестування пристроїв комп'ютера і завантаження операційної системи.*

3. Отримайте доступ до системи.

Якщо доступ до системи є прямий, то перейдіть до наступного пункту, інакше введіть ідентифікаційний номер чи прізвище, а також пароль. Після набору кожної порції інформації слід натискати на клавішу вводу.

4. Переконайтеся, що програма Norton Commander запущена.

Якщо вікон немає, то запусить програму NC (див. пункт 26). *Занотуйте у звіт, яке вікно є активним, а яке пасивним.*

5. Активізуйте інше вікно.

Щоб активізувати інше вікно, слід натиснути на клавішу **Tab**.

Який каталог активний тепер? Скільки в ньому підкаталогів і файлів? Відповіді на ці та інші запитання занотуйте у звіт.

6. Виберіть в одному з вікон будь-який каталог.

Щоб вибрати потрібний файл чи каталог, його назву беруть у рамку, користуючись клавішами переміщення курсора, або Клацають над назвою лівою клавішею миші. *Який каталог вибрано?*

7. Увійдіть у вибраний каталог.

Щоб увійти у вибраний каталог, треба натиснути на клавішу вводу або двічі підряд (і швидко) клацнути лівою клавішею миші над його назвою. *Розгляньте вміст каталогу. Скільки в ньому підкаталогів і файлів?*

8. Поверніться у надкаталог.

Для повернення у надкаталог потрібно натиснути на клавіші **Home** і вводу або двічі клацнути мишею у рядку з двома крапками (..).

9. Поверніться в кореневий каталог.

Для повернення у кореневий каталог треба повторити попередній пункт деяку кількість разів. *Який диск активний у цей момент?*

10. Перейдіть на інший диск: C: чи D:.

Щоб активізувати інший диск, потрібно викликати *меню дисків* в одному з вікон: у лівому вікні комбінацією клавіш Alt+F1, у правому вікні — Alt+F2. Виконайте одну з цих комбінацій: натисніть пальцем лівої руки на клавішу Alt і утримуйте її, доки не натиснете іншою рукою на клавішу **F1** чи **F2**. Відпустіть клавіші одночасно. У результаті виконання цих дій з'явиться віконце зі списком назв дисків.

Натисніть тепер на клавіатурі потрібну латинську букву (наприклад, C). Перехід відбувся (на диск C:). *Який каталог відкритий і що у ньому є?*

11. Виберіть будь-який файл і в рядку міні-статусу прочитайте його властивості: назву, обсяг у байтах, дату і час створення.

Перепишіть властивості файлу у звіт.

12. Розгляньте під вікнами *командний рядок* операційної системи MS-DOS, у якому зазначено шлях до активного каталогу і миготить курсор:

C:\<тут може бути зазначений шлях> _

Перепишіть командний рядок у звіт.

Стежте, щоб у командний рядок випадково не потрапив будь-який символ, оскільки це призведе до виконання неіснуючої команди. Якщо все ж таки символ потрапить, то вилучіть його (натисніть на **Back space** чи **Esc**).

13. Активізуйте інший диск, користуючись командним рядком.

Щоб активізувати потрібний диск, наберіть на клавіатурі назву диска з двокрапкою (наприклад, f:) і натисніть на клавішу вводу.

14. Активізуйте диск _, відведений для виконання лабораторної роботи. Якщо буде обумовлено заздалегідь, то увійдіть у каталог

15. Створіть тут каталог з назвою класу чи групи.

Для створення каталогу натисніть на клавішу **F7** і в діалоговому вікні, що з'явиться, наберіть латинськими символами назву класу чи групи без

пропусків. Натисніть клавішу вводу.

Якщо назву каталогу набрано неправильно, його слід перейменувати. Щоб перейменувати каталог, виокремте назву каталогу і натисніть на клавішу **F6**. Введіть правильну назву і натисніть на клавішу вводу.

16. Увійдіть у створений каталог.

17. Створіть у ньому особистий каталог.

Назва особистого каталогу — Ваше прізвище, записане латинськими буквами без пропусків і в разі потреби скорочене до восьми символів.

18. Увійдіть в особистий каталог.

19. Викличте вбудований редактор для створення першого текстового файлу з назвою `text`!".

Щоб викликати вбудований текстовий редактор, натисніть комбінацію **Shift+F4**. У віконці, що з'явиться, уведіть назву файлу: `text1`. Натисніть на клавішу вводу. З'явиться ще одне віконце, де Вам пропонується підтвердити свій намір створити новий текстовий файл. Знову натисніть на клавішу вводу. Відкриється вікно програми-редактора. Зверніть увагу, що зміст функціональних клавіш змінився. *Перепишіть значення функціональних клавіш у звіт.*

20. Наберіть свій перший текст.

Зміст тексту: ваше прізвище, ім'я, по батькові, рік народження.

21. Збережіть текст у файлі на диску (у вашому каталозі).

Для збереження текстового файлу натисніть на клавішу **F2 (Save)**.

22. Закрийте програму-редактор.

Щоб закрити програму-редактор, натисніть на **F10 (Quit)**.

23. Повторіть пункти 19-22 і створіть файл `text2` зі своєю адресою.

24. Перевірте текстові файли і продемонструйте їх викладачеві.

Використайте для цього програму перегляду файлів. Щоб викликати програму перегляду файлів, виберіть потрібну назву файлу і натисніть

на клавішу **F3 (View)**. Щоб закрити програму перегляду, натисніть на клавішу **F10 (Quit)**. Якщо в текстових файлах допущено помилки, їх потрібно

виправити. Щоб виправити помилки, виокремте назву файлу і повторно викличте редактор. Для повторного виклику редактора потрібно вибрати назву файлу і натиснути клавішу **F4** (Edit). Не забудьте зберегти відредагований файл на диску (натисніть на F2) і закрити редактор (F10),

25. Вийдіть з програми Norton Commander.

Щоб вийти з програми, натисніть на клавіші **F10 (Quit)** і вводу.

26. Увійдіть у програму Norton Commander (запустіть програму повторно).

Для запуску програми слід у командному рядку набрати назву **nc** і натиснути на клавішу вводу або клацнути на піктограмі програми для Windows і натиснути на клавішу вводу.

27. Розгляньте останній рядок на екрані.

У ньому описано призначення функціональних клавіш **F1-F10** програми Norton Commander. Зверніть увагу, що буква F перед цифрою тут не висвітлюється. *Перепишіть усі номери клавіш і відповідні команди у звіт.*

28. Відшукайте на одному з дисків каталог з цікавими історіями STORIES, а в ньому текстовий файл storyn, де n - номер вашого варіанта. Прочитайте цю історію.

Коротко занотуйте історію у звіт.

29. В обох вікнах по черзі поверніться в кореневі каталоги дисків.

30. Закінчіть роботу. З дозволу викладача вимкніть комп'ютер. Здайте звіти.

Висновок

Ви створили перші текстові файли, а також ознайомилися з файловою системою на дисках і призначенням таких функціональних клавіш програми NC:

F3-View — викликати програму для перегляду файлів;

F4-Edit — викликати програму-редактор;

F6-RenMove — перейменувати (тут каталог);

F7-Mkdir — створити каталог;

FIO-Quit — вийти з програми.

У результаті виконання лабораторної роботи створено два файли в особистому каталозі, який є підкаталогом каталогу класу чи групи на робочому диску.

Термінологія

Такі ряди термінів тут вважатимемо синонімами:

- зробити каталог поточним (активним), відкрити каталог, увійти в каталог;
- перейти на диск, активізувати диск, відкрити вікно диска;
- закрити програму, вийти з програми, завершити (закінчити) роботу з програмою, закрити вікно програми;
- вибрати назву каталогу чи файлу, вибрати каталог чи файл, виокремити назву.

Контрольні запитання

1. Чому пароль не висвітлюється на екрані?
2. Як визначити, яке вікно програми NC є активним?
3. Як активізувати інше вікно?
4. Як вибрати каталог чи файл?
5. Як увійти у заданий каталог?
6. Як повернутися в надкаталог (вийти з каталогу)?
7. Як перейти в кореневий каталог із заданого?
8. Як перейти на інший диск засобами NC?
9. Як активізувати інший диск, використовуючи командний рядок?
10. Яка інформація є у рядку міні-статусу?
11. Як створити каталог?
12. Як перейменувати каталог?
13. Як створити текстовий файл?
14. Чи можна використовувати пропуски і букви кирилиці в назвах?
15. Як роз'єднати рядок на два рядки?
16. Як з'єднати два рядки в один?

17. З чого складається комп'ютерна система?
18. Як перемістити курсор на початок рядка?
19. Як перемістити курсор на кінець рядка?
20. Яке призначення клавіші **Backspace**?
21. Яке призначення клавіші **Del**?
22. Як виправити помилку під час введення тексту?
23. Як зберегти текстовий файл на диску?
24. Що таке програма перегляду і як нею користуватися?
25. Як відредагувати заданий текстовий файл?
26. Яке призначення функціональної клавіші **F3**?
27. Яке призначення функціональної клавіші **F4**?
28. Яке призначення функціональної клавіші **F6**?
29. Яке призначення функціональної клавіші **F7**?
30. Яке призначення функціональної клавіші **F10**?
31. Яке призначення клавіші **Home**?
32. Як закінчити роботу з програмою-редактором?
33. Що таке FAT?
34. Для чого призначені файли і каталоги?
35. Як отримати доступ до захищеної системи?

